

ԼՈՅՍ

Կը հրատարակուի Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը : Տարեկան գինն է մէկ լիւրս օսմանեան : Մէկ քերթը 40 փարայ արծաթ : Նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Առ Յ. Յ. Պարոնեան Կոստանդնուպօլիս , Մահմուտ-Բաշայի գլուխ երկրորդ յարկ Թիւ 2 :

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 38

1880

ՉՈՐԵՔՇԱԲԵԹԻ 30 ՅՈՒՆՎԱՐ

ՎԱՀԱՆ ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ

1850 ին Պարտիզակ ծնած է Վահան վարդապետ , երեսփոխան , Թատրերգակ , առակախօս , այցելու եւ պատուիրակ բարձր Հայաստանի : Այնչափ բարի զաւակ մ'էր որ իր ծննդեանն երկու ամիս առաջ հայրը մեռաւ , իւր տղուն երեսը չտեսնելու համար , երկու ամիս ետքն ալ մայրը հողին փչեց , իւր զաւակին երեսը տեսած ըլլալուն համար : Կնքահայրն , որ այսօրուան բոլոր կնքահայրներու պէս իւր սանին երկու անուն դրնելու մոլութիւնն ունէր , Լիւն Կոնստանտնուպօլիս քաղաքէն Կարապետ : Եւ արդարեւ սանն իւր տաղանն անուանը հաւատարիմ մնալու համար բան մը չխնայեց , վեց տարեկան էր երբ Թուրքիոյ , հաւեր , սադեր ու բադեր կը զարնէր նետով : Երբեմն ալ ամբողջ օրերը խաղալով կանցունէր շուներու հետ որոնց աչերը կը հանէր :

Թաղական Խորհրդոյ որոշմամբ 1858 ին

Փրկիչ կը զրկվի Կարապետ , բայց հոն ալ խելօք չնստիր . դասերը սորվելու տեղ ճանճ որսալու արհեստը կը մշակէր : Կառավարիչն անկարող այս աշակերտն ի կարգ բերելու , անառականոց կը դնէ զայն որպէս զի հոն սորվի իւր չգիտցած անառակութիւնները : Երկար ատեն չկրնար մնալ այս յարկին մէջ , վասն զի 1862 Թուականին երբ Փրկիչը բարեկարգելու համար բոլոր աշակերտները կը վճարուէին յիշեալ վարժարանէն , Կարապետ ալ Պարտիզակ կը դառնայ :

Պարտիզակ դառնալուն պէս Կարապետ կուղէ Թաղականներէն վրէժ լուծել , ուստի կոկախ անոնց եղներուն , էջերուն եւ դամէշներուն պոչը կտրել : Թաղական Խորհուրդը կը տնօրինէ որ այս տղան նորէն Փրկիչ զըրկվի եւ Կարապետ 1863 ին վերստին Փրկիչ կը մտնէ : Մէկ ու կէս տարի կը մնայ հոն եւ ամեն ուսումէ ու գիտութենէ մէկ երկու տրամ բան առնելով 1865 ին Կոնստանտնուպօլիս քաղաքը դառնալ :

1866 թին վերստին Պօլիս կը դառնայ եւ պայտաւաճառի մը քով աչակերտ կըլլայ : Այն թուականին պայտաւաճառները կոշկակարներէն շատ աւելի դրամ կը վաստակէին . վստահ զի դրամական ներդրութիւնն այն ատենները խիստ զգալի չըլլալով ձիւնն ու էշերն հիմակուան պէս երկու ժամ չէին խորհեր թէ ուր կոխելու են որպէս զի իրենց կոշիկները չհիննան և հետևապէս , չտախպիւն բոկոսն քաշելու : Կարապետ կարծելով թէ այս ասպարէզին մէջ կրնայ մեծ մարդ ըլլալ ինքը զինքն իւր տիրոջը սիրելի ընելու համար բոլոր աշխոյժն ի գործ կը դնէր : Շատ ապրանք ծախելու համար ունեցած եռանդն զինքը ծայրայեղութեան կը մղէր . երբ կը տեսնէր այնպիսի մարդեր որոնք դիպուածով հարբստանալով , դիպուածին արդիւնքն իրենց խելքին կրնծայէին , կը կանչէր . զիրենք ըսելով : « Հրամայե՛ք , աղէկ կոշիկներ ունիմ ձեզի համար . . . Պարտիզակէն եկած . . . »

Սակայն այսչափ աշխատութեան փոխարէն չյաջողիր իր նպատակին հասնելու : Տէրն որ կերակուր ուտելէն վերջը չէր քաշեր որպէս զի կերածը չմարսէ և նորէն ուտելու համար ստակէ չելնէ , գիշեր մը կը ճանրէ Կարապետն որ անկողինը կռնակը շալկելով դուրս կելնէ խանութէն : Չմոռնանք հոս յիշել որ Կարապետ պարսպոյ ժամերը կատարելագործելու կը ջոհէր ինչ որ սորվիլ սկըսած էր անցեալին մէջ :

Այն որ անկարող է իւր առաջադրած նպատակին երթալ ականջները կը բանայ բախտին և անոր կոշած տեղը կսկսի վազել : Կարապետ իւր աշխուժութեամբը կրնար թերեւս առևտուրի մէջ մեծ մարդ ըլլալ , բախտը զինք ուրիշ տեղ կը կանչէ . կամ երթալու է և կամ անօթի մեռնելու է : Թորոս բեռնակրութեան կոչում ունի . կոչումը ձայն չունի , բախտը զայն սեղանաւորութեան կը հրաւիրէ : Ես վիճաբանելու և դիմացինս հա-

մաղելու փափաք ունիմ . բախտը կը հրամայէ ինձ որ անտառարան ըլլամ , և համազելու պաշտօնն այնպիսի մէկու մը կը յանձնէ որ իւր միտքը բացատրելու անկարող է , Դու գիտութիւններու մէջ կը կարծես առաջ երթալ . բախտն դքեղ բանաստեղծ կընէ , եւ բախտին շինած բանաստեղծին պէս անճառնի բան չկայ աշխարհիս երեսը , Արդ այս բախտը , որ քիչ բացառութեամբ միշտ կը հրաւիրէ զմեզ այնպիսի տեղեր ուր չենք ուզեր երթալ , վարժապետութեան կը կանչէ Կարապետն և որ 1867 թին Իշխաններու ընկերակցութեամբ Պօլիսէն կը մեկնի Զէյթուն երթալու համար : Երբ Հալէպ կը հասնի հիւանդ կիցնայ , Ընկերները զինքը հոն թողլով կը շարունակեն իրենց ճանքան : Ամիս մը անկողնոյ մեջ մնալէն ետքը առողջութիւնը կը դառնէ և էշ մը առնելով վրան կը հեծնէ ու ճանրայ կելնէ , Կարապետ Զէյթուն կուգէ երթալ , իսկ էշը հոն ուր կանաչ խոտ կայ : Ուր որ իրարմէ տարբեր շահեր կան հոն միաբանութիւնն անկարելի է , Կարապետ մարդագետնի հետ քնաւ դործ չունի . էշն ալ Զէյթունէն բան չհասկնար ոչ ալ հոն աղը վիզիք դաստիարակութենէն . ուստի անօթի ըլլալով ուղիղ ճամբէն կը խոտորի և մարդագետնի մը վրայ կը գտնէ իւր Զէյթունը ուր նստած էին քանի մը չէրքեզներ : Ստանք այս ինքնահրաւէր աւանակին դալուստը սիրով կողջունեն և տիրոջն ալ կըսեն թէ « աս էշը մերն է , տես ի՞նչպէս մեզի ճանչցաւ ու եկաւ , » Ի դուր կը ջանայ Կարապետ զիրենք համոզելու համար վկայներու գիմել . Գրիտոնէին վկայութիւնը ի՞նչ արժէք ունի մանաւանդ երբ էշն ալ համակրութիւն կը յայտնէ չէրքեզներու : Արքատիի սոխտին հոն պատուական ճաշ մը ընելէն ետքը մարդագետնի վրայ կերկնցնէ ոտներն և դուրսը կը դարձունէ Կարապետին որ անօթի ետ կը դառնայ մօտ գիւղ մը երթալով գլխուն ճարը

փնտաւելու համար : Մասնակց գեղի մը մէջ ձի մը կը դանէ և անով վերստին կսկսի ուղեւորել զէպի : Զէյթուն ուր կը հասնի քսան օրէն : Տարիուկէս հոն դատաւորութեան պաշտօն վարելէն ետքը 1870 ին Զէյթունէն կը մեկնի Եղիպատոս կերթայ : Եղիպատոսէն ալ Կ. Պօլիս :

1871 Շահ Նազարեան վարժարանի աշակերտները ընկերութիւն մը ունէին որ Զէյթունի մէջ վարժարան մը բացած էր : Սոյն ընկերութեան կողմէն կարապետ նորէն Զէյթուն դառնալ և հոն դատաւորութիւն ընել ընկերութեան վարժարանին մէջ : Կարապետ կընդունի այս առաջարկութիւնը և ճանքայ կեանք : Բայց երբ կիմանայ Եղիպատոսի մէջ թէ զրպարտած էր Զէյթունի ժողովուրդը գրգռելու ամբաստանութեամբ և պիտի ձերբակալուէր : Իսկոյն աշխարհականի հազուադէպ կը հանէ և կրօնականի զգեստներ հագնելով չունջը երուցադէմ կ'առնէ :

1871 ին Սարկաւազ կը ձեռնադրուի հոն և 1872 ին Գագիկ Բ. թատրերգութեան անձերուն մէջ գրէ : Ս.յ. թատրերգութեան անձերուն մէջ կին մ'ալ կար : վանական մասնաւոր չուզեց որ կին դառնալի վտանգի մէջ տալիս թատրերգութեան մէջ : ուստի կինը հանեց և անոր մահ զբաւ : Սարկաւազ ձեռնադրուելուն պէս վանքը բարեկարգելու կը ձեռնարկէ : Խնդիր կը յարուցանէ թէ Ս. Պատրիարքն պարտաւոր է հոչիւ տալ միաբաններուն թէ ընտրութիւններն քուէարկութեամբ կատարուին :

Երբ իւր առաջարկութիւնները կը մերժուին բոլոր ուժովը կսկսի պօռալ թէ ուր խտրութիւն կայ՝ հոն արդարութիւն չկայ : և ուր արդարութիւն չկայ՝ հոն Աստուած չկայ : և ուր Աստուած չկայ՝ հոն Աստուծոյ պաշտօնէի դործ չկայ : Ս. Պատրիարքն, որուն ականջներն արդարեւ և Աստուծոյ բառերը լսելու վարժված չէին, անմիջապէս կարապետ կարգէն կը լուծէ և պարոն կորա-

պետը Պօլիս կուգայ և կսկսի հոն ֆէսով պըտրտիլ : Ճարը հասնելով կը դիմէ Ղալաթիոյ օճախին որ նոր կաղմակերպվելու վրայ էր : անոր անգամ կը դրվի : Մշեցիները Խրիմեանին դէմ կը գրգռէ : Մեքէսեղեկ եպիսկոպոս Մուրաանեանին Եկեղեցական Պատմութիւնն կըննդատէ իրրեւ մարտական : Երուսաղէմայ Պատրիարքէն վրէժ լուծելու նպատակաւ : Այսպէս օճախն ծառայելէն ետքը անոր պետին կը դիմէ վարձատրվելու համար : Օճախն դուրսը դիշեր մը հապիւղ ամեն : Ներսէս Ս. Պատրիարքին — այն ատեն տեղապահ — տունը կերթայ և հետեւալ անուանումները կ'առաջարկէ : « Մամբրէ եպիսկոպոսն Մշեց Սուրբ Կարապետի վանահայր անուանելու է : Իզմիրլեան Մատթէոս վարդապետն եպիսկոպոսութեան բարձրացնելու է : Կ. Սարկաւազը վարդապետ ձեռնադրելու է » :

Խառն ժողովը հետեւեալ օրը այս առաջարկութիւնները կընդունի և յաջորդ օրը Կարապետ սարկաւազը կըլլայ վահան վարդապետ :

1874 ին Մամբրէ եպիսկոպոսի ետեւէն Մուշ կը գրկվի որպէս զի վանահօր հետ աշխատելով վանքը բարեկարգէ : Քառասուն աշակերտի համար տարեկան տասն վարտիկ և քսան շապիկ կորոշվի : այս հաշուով չորս աշակերտ մէկ վարտիկ պիտի հաղնէին եւ երկու հոգի մէկ շապիկ : Տնտեսագիտութեան մասին վանահօր որոշումն արդարեւ գովելի էր : Բայց վահան վարդապետ չուզեր համաձայնիլ այս որոշման : տեղեկագիր մը կը շինէ Պօլիս կուգայ :

1875 ին Բումէլի Հիսարի վարժարանին դատաւոր կանուանվի : Տեղեկագիր մ'ալ հոն կը շինէ :

1876 ին Իւսկիւտաք Սբ. Խաչի վարժարանին տեսուչ կը կարգվի եւ առաջ հինգ շաբթի օրը ժողովրդեան քարոզ մը կը խօսկստպէս :

« Ժողովուրդ , դպրոցը գէշ վիճակի մէջ է . աղաները աղէկ չեն նայիր : քանի մը օրէն վարժարանը պիտի փլի , Թաղականն անհոգ է » :

Այս քարոյին վրայ Ժողովուրդը խորհրդարանը խուժեց , աղաները վար առաւ , նոր ընտրութիւն եղաւ , նորէն տեսուչի պաշտօն առաւ : Դարձեալ լուծվեցաւ , նորէն ընտրվեցաւ և յիշեալ Թաղը քանի մը անգամ տակնուվրայ ընելէն ետքը հեռացաւ անկից :

Այս իրարանցումի մէջ Ս. Պատրիարքն այցելուներ զրկել կողքէր կարնոյ կողմերը , վարդապետին մէկն երկու հազար ոսկի կը պահանջէր այս պաշտօնն յանձն առնելու համար , Եպիսկոպոս մը Պօլիսէն ճանբայ ելնելու համար երեք հազար ոսկի ուղղէն ետքը չորս ձի , երկու կառք և տասներկու շիշ լուսն կը պահանջէր Հայաստանի մէջ գաղթականութեան առաջին առնելու համար , երբ Պատրիարքն յուսահատած՝ լապտեր ի ձեռին կրօնաւոր կը փնտռէր՝ վահան վարդապետ կրնալն այս պաշտօնն և իբրեւ փոխարինութիւն ուրիշ բան չպահանջէր այլ միայն հրացան մը և տասներկու շիշ օղի : Ահա հոս է Ազգային ջոկերուն մէջ վահան վարդապետին մտնելուն գաղտնիքը : Անմիջապէս ճանբայ կելնէ այս այցելուն հրացանն ուսէն կախված : Ճանբան երբեմն որսորդութիւն ընելով երբեմն երգելով երբեմն խմելով Դերջան կը հասնի , ուր « Երեւ Սբ. Թորոս եկեղեցին կիլնէ : Հետեւեալ օրը ծառի մը վրայ կելնէ և կը յորդորէ Ժողովուրդը որ չգաղթէ : Կարին կը մանն ճիշդ այն օրն ուր իրմէ ժամ մը առաջ մտած էր Հայկական խնդրոյն անյաջողութեան լուրը : Կողքէ հոն եկեղեցւոյն մէջ կարդալ այն կողակն որ Պատրիարքարանէ արված էր իրեն և որ նպատակ ունէր Ժողովուրդը համոզել չգաղթելու համար . Յարութիւն եպիսկոպոս կընդդիմանայ այցելուն ձայն չհաներ , հրացան և օղի չիշն

առնելուն պէս ճանբայ կելնէ դէպ ի Կարս : Հոն կը ներկայանայ Լազարէֆին որ կը զրկէ զինք Տէր Առկասօֆին որ Տփղիսի ճանբան ցոյց կուտայ իրեն : Ալաշկերտէն և Պայազիտէն լուր կուգայ Տփղիսու Յաննաժողովին յայտնելով որ այն տեղի Ժողովուրդն խմբովին Ռուսաստան պիտի գաղթէ : Վեհափառ Կաթողիկոսը կը քննայ : Այլադսիֆին , Փոքի , Մշի և Մեղի խմբագիրներն կաղաչեն այցելուն որ Ալաշկերտ և Պայազիտ երթայ : Կրնալն Վահան վարդապետ , բայց կոնդակին մէջ Ալաշկերտ և Պայազիտ յիշված չըլլալով՝ կորոյն նախ Բիւրական երթալ Կաթողիկոսին և ապա իւր պաշտօնին , Բիւրական կերթայ . կարթնցնեն Կաթողիկոսը որ « Է Է » հարցնելէն ետքը ձախ կողմը կը դառնայ և նորէն կը քննայ : Քանի մը ժամէն նորէն կարթնցնեն նորին Վեհափառութիւնն որուն չիրնար ներկայանալ մէկն առանց քսանը հինգ օր դրան առջև սպասելու : Վերջապէս կարժանանայ դէմն ելնել Կաթողիկոսին որ պարզապէս կը յայտնէ թէ ինքը չէզոքութիւն պահել որոշած է այս գաղթականութեան խնդրոյն մէջ և այս յայտարարութիւնն ընելէն ետքը կսկսի սանտրել իւր մօրուքն :

Վահան վարդապետ Պայազիտ կը վերադառնայ այն օրերն ուր Ռուսիոյ զօրքերը Պայազիտէն քաշված էին և մեր զօրքերը միտնելու կուշանային : Ժողովուրդը , գաղթելու պատրաստված , կը փնտռէ իր հետները եւ քահանայները զորս այցելուն վարպետութեամբ մը վանքին մէջ բանտարկած էր : Քանի մը դիւղեր միայն կը գաղթեն հակառակ ջանից Վահան վարդապետին որ նորէն Բիւրական կերթայ ու Կաթողիկոսին կը ներկայանայ ըսելով .

« Ձեր անհոգութեամբ երկու երեք հազար տուն կորստվեցաւ . հարիւր քսան վարդապետ և հարիւր քսան հազար ոսկի

ունենալով չուղեցիր օդնութեան հասնիլ քանի մը գիւղերու որք էջմիածնէն տասներկու ժամ միայն հեռաւորութիւն ունին : Անոնց արեւը ձեր գլուխն ըլլայ : »

Կաթողիկոսը գլուխը քերեց :

Այս պաշտօնն ալ կատարելէն ետքը Բօթիի ճամբով Պօլիս եկաւ և տեղեկագիր մը ներկայացուց Ս. Պատրիարքին : Հիւանդութիւն մը եկաւ վրան և Պարտիզակ երթալով վեց ամիս ցաւով զրաւեցաւ :

Պատրիարքարանն , դո՛հ անոր մատուցած ծառայութիւններէն , 1879 ին պատուիրակութեան պաշտօնով Կարին երթալ հրամայեց իրեն . հրամանն անմիջապէս կատարեց շոգեւնաւ մանելով : Հոն ընդհանուր ժողով գումարեց , հոն գրուեցաւ հաշակաւոր ծրագիրն որ մատուցվեցաւ կայսերական Կէնտրոն : Ասոնք ընելէն ետքը բարեկարգութիւններուն ձեռնարկեց : Երբ իմանար որ գեղի մը մէջ հարստահարութիւն մը գործված էր՝ իսկոյն նոյն գեղին Կենտրոնն ու քահանայներն կանչել կուտար :

— Ձեր գեղին մէջ ոչխարներ գողցված են :

— Հրաման էք , Հայր սուրբ :

— Քիւրտերը գողցած են :

— Ծառայ եմ , Հայր սուրբ :

— Ինչո՞ւ ուշադրութիւն չէք ընել և թող կուտաք որ խեղճ ժողովուրդը կողոպտվի :

— Ծառայ եմ , Հայր սուրբ , շուները չը հաջեցին որ իմանայինք :

— Շուները ի՞նչու չպատժեցիք :

— Ծառայ եմ , Հայր սուրբ :

— Սա ֆաշիստ բերէք :

— Ծառայ ենք , Հայր սուրբ :

Իւր քանի մը քեհեաններ ու քահանայներ ֆաշիստին տակ երգել կուտայ : Պատրիարքարանը կիմանայ և կը գրէ իրեն որ բարեկարգութիւնն առանց ֆաշիստի ընէ . կը պատասխանէ թէ անկարելի է . վասն զի , կըսէ , այս մարդերն իրենց ոտներէն աւելի չուտ խօսք

կը հասկընան քան թէ իրենց գլխէն :

Շատ իրաւացի է այս պատասխանը : Արիստիպպոս , զոր շահաւորէր կանուանէր Անտիոքիէն աշակերտներէն անառակագոյնը , իւր բարեկամներէն մէկուն համար երբ Դիոնեսիոսին կաղաչէր և չէր յաջողէր՝ իւր խնդիրքը լսելի ընելու համար անոր ոտներուն փարեցաւ : Ներկայ եղողներն երբ դիտողութիւնն ըրին իրեն այս վարմունքին՝ յանցանքն իմա չէ , պատասխանեց , այլ Դիոնեսիոսին որուն ախանջներն ոտներուն վրայ են :

Չարմանալի է տեսնելն որ այսօր ալ շատերուն ախանջներն իրենց ոտներուն վրայ են : Այս ոտները համբոյր կընդունին եթէ հզօր են իսկ փայտ եթէ տկար են : Մանաւանդ վերջին տարիներու համբոյրներն հարուստներու և աղքեցութեան տէր անձերու հողաթափի տեղ կը ծառայեն , ամեն օր կը կոխվին անոնց վրայ . իսկ բուն ախանջներն կը գործածվին իբրեւ զարդ և կամ բան մը չը լսելու համար :

Բնական էր որ Վահան վարդապետին այս ընթացքն ապարդիւն չմնար , վասն զի Ֆաշիստին տակէն ելնողներն առաջուան պէս չէին կրնար անտարբերութեամբ շարունակել իրենց պաշտօնը : Այս քահանաներն ու Կենտրոնն իրենց գիւղերը մտնելուն պէս կսկսին յորդորել ժողովուրդն որ գողերու գէմ ինքզինքը պաշտպանէ . ամեն տեղ անձնապաշտպանութիւն կը քարոզեն որպէս զի քիւրտերու յանցանքն իրենք չքաւեն ֆաշիստին տակ :

Վահան ժամը մինչև տասնը մէկ բարեկարգութիւն կընէր և տասնըմէկէն ետքը օդի խմելու կերթար Յարութիւն Եպիսկոպոսին քով որ տասնըմէկէն առաջ կսկսէր Բաքոսի արարողութիւններուն : Գործող և կրտսրուկ մարդ ըլլալն յայտնելու համար Յարութիւն Եպիսկոպոսին կատուն զրկեց ազգային Վարչութեան ձեռամբ բանտարկված վարժապետի մը որ նամակ գրած էր աղաչելով որ

աղատեն բանտէն վաճն զի մուկերը պիտի ուտեն զինքը : Երբ Յարութիւն Եպիսկոպոսն իւր կատուն հարցուց՝ Վահան վարդապետ աղատասխանեց թէ կըթական դործի մը ծառայեցուցած էր զայն :

Իւր պաշտօնն աւարտած ըլլալու համար ֆրանսերէն տեղեկագիր մը կը հրատարակէ և թրօթրին կուտայ : Այս տեղեկագրին մէջ Հայերու վերքերուն վրայ կը դնէ իւր մատն՝ զոր ուրիշներն մատանիով կը պատուեն և զոր մենք կը կտրենք անոր համար որ մատանի չունենք :

Քանի մը ամիսներ Պօլսոյ փողոցներուն մէջ թափառելէն ետքը Քատը գեղի քարոզչութեան պաշտօն կը արվի իրեն : Այս գեղին աղգայիններն ոչ թէ միայն պատիւ չեն տար այլ պառկելու համար սենեակ մ'ալ ցոյց չեն տար և ինքը կստիպուի, գիշեր մը քանի մը ժամ փողոցի մէջ մնալէն ետքը, սենեակ մը ճարել և իւր դտած ընդունելութեան վրայ մոմտալ : Հետեւեալ օրը կը հրաժարի այս պաշտօնէն, և երբ Գատը գեղի աղգայիններն կը յատնեն իրեն թէ եթէ սենեակ մ'ունենար սիրով պիտի ընդունէին զինքը՝ կը պատասխանէ թէ կրկայ քարոզիչ մը ընտրեցէք դուք որ, ինչպէս կըսէ չեմ յիշեր ով, ուր ալ երթայ սենեակն հետը կը տանի :

Իւր սկզբունքներն են.

«Նախ համղել, ապա հայհոյել, յետոյ սպառնալ և ետքը դարնել :

Մարդերն ուրախ և զուարթ ըլլալու են ամեն պարագայի մէջ :

Մեղք չգործեն Աստուծոյ յատուկ է, իսկ մեղանչեն ու զղջալը մարդու, հետեւապէս այն մարդն որ չմեղանչեր մարդ չէ :

Իրեն փողոցի մարդ յաճախ կառաջարկէ մեծ պաշտօնեայններուն, երբ տանիքներն աւելք՝ ապականութիւնները փողոց մի թափէք, վաճն զի, կըսէ, փողոցի վարչութիւնն ալ ունի իւր ապականութիւնները :

Մէկ փողոցի մէկ շուն բաւական կը համարի, կախել կուզէ այն շուներն որ դիշերը կը քնանան և ցորեկ ատեն կը հաջնն :

Շատախօսութեան այն աստիճան թըշնամի է որ եթէ իշխանութիւն ունենայ բոլոր շատախօս երեսփոխանները լեզուներէն կը կախէ որպէս զի ինքը միայն խօսի :

Վահան վարդապետ հիմակու հիմայ փողոցները կը չափէ և օրուան ամեն ժամերուն յատուկ տեղեր ունի, բայց կեդրոնատեղին է Ղալաթիոյ փոխ ուր ամեն օր կերթայ կէս օրին : Զինքը ճանաչելու համար բնաւ դժուարութիւն չկայ. երբ կը տեսնէք փողոցի մէջ երիտասարդ վարդապետ մը, որ ձեր երեսօր նայելով աճապարանօք կերթայ անմիջապէս ձեր մօքէն պիտի ըսէք :

— Ես ոյս մարդուն բան մը ըրած չունիմ, ինչո՞ւ համար ինծի դէմ դատ բանալու կը վազէ :

Ա. Զ. Դ.

Լոյսն ընթերցողներն կարդացին անշուշտ ազգ. լրագիրներուն մէջ այն պատճառներն որք ստիպեցին զմեզ անցեալ չալաթ թերթ չհրատարակել : Այս մասին մեր ընթերցողներուն ներգրամուծիւնը խնդրելով կը փութանք յայտնել որ այսուհետեւ առաջուան պէս անընդհատ պիտի շարունակվի Լոյսի հրատարակումն ազատ տպարանական ճշմունքներէ :

Անցեալ չալաթ օր Իւսկիւտար Հօմ վարժարանին մէջ կատարուեցաւ Մեծ Մամաէֆէնտի Սարայտարեանի ընդ օրիորդ Հրանոյշ Քիրէճեանի հարսանեաց պատկի հօն դէսը :

Ամեն երջանկութիւն կը մաղթենք սոյն նորապսակ աղջիկ ամուլից և կը բերկրենք կազմովիլը տեսնելով այսպիսի պատուաւոր ընտանիքի մը որ կոչում ունի ուրիշներու օրինա հանիսանալ իւր վարքովն ու կրթութեամբը :

ԱՍԿԻՑ ԱՆԿԻՅ

— Սո՛ւս աղջիկ, ցանքա կը արբէ, կըսէր անցեալ իրիկուն՝ Օգոստէր տուտուն իւր աղջիկան, դրացիները լսեննէ ի՞նչ պիտի ըսեն, հինգ տարու չօճուլի պէս ի՞նչ նստեր կուլաւ:

— Պիտի լամ իշտէ, պիտի պուսամ, օտքս քէտինը պիտր դարնեմ իշտէ, ինչև թի աղապայիս չսես քի ինծի ալ իրկէ:

— Հէ՛մէն ճըղիկ ճըղիկ դաս հէ՛մէն աղջիկ քի ինծի մահման թողերու պիտի բերես, քա սուս, հիմա մահալլէյին դուռը ձառք պիտի առնէ, կրակ պիտի գիտնան, դուն հօրդ ինչ խտխտնճ թապիէթի ըլլալը չիտես, ժամ պիլէ երթալ ու թող չի տար ուր մնաց պալօղ:

— Ինչո՞ւ թող պիտի չի տայ, ես ալ աղջիկ չեմ հօգի չունիմ, նայէ իշտէ թող չի կը երթա պիտի իրենց հօռում քիրաճիին հետ, երանիկն ալ ըսաւ քի, ես ալ պիտի երթամ, դահէր անոնք աղջիկ չեն աէ մինակ էս աղջիկ էմ, պալօյին մէջ մարդ կուտեն, հէմ ճուղէն ալ իմ աղբարս կը սէպտի:

— Քա տուն հարսնուհեու կարգուելու աղջիկ էս, էլլա մէկը քեզի հոն տեսնանէ սօղրա չալ կըլլայ աէ տունը կը մնաս:

— Միւսիւ ճուղէն ինծի մասխարայ պիտի հաղցնէ հէմ հիչ մէկուն հէտ խաղցընել չի պիտի տայ:

— Անցած իրիկուան օրուան կոծումս ները միտքտ չի դար կոր:

— Քա որը:

— Սա ուր է պարուն Հէթումին սուլաբէին դացինք աէ, խանտել խաղացած տեսննիտ հօրքտ ըրածները «պիղիմ չօճուղ օյնամաղ ըսելով խաւարիէլիդ քովէն դաչեց տուաւ քեզի աէ, սօղրա անխտար մարադաներ էլաւ, հարդալ չէնէէլի անանկ մուշտամի կերաւ քի դաւալը մարդուն արչելի աղբան կտարեցաւ քուկին սէպէպովտ:

— Հարըս հին գլխի է ամա էս ալ նոր գլխեմ նաէ տուն ալ անիկա խանտըրմիչ կընեմ մի եօղսա չեմ ըներ:

— Տուն դիտես ամա, հօրտ արուհը մտնալ կուղէսնէ ճուղէին խօսքը ըրէ:

Սաիայն կիմանամք թէ նոր գլուխը հին գլխու չէ կըցեր խօսք հասկցնել սակայն օրիօրդը հաստատ որոշեր է որ մինչև մեծապար հօրը դէմ մաքաուի:

Տեսնեմք թէ յաղթանակը պիտի կարենայ տանել:

ԱՐԵԻ

ՄԱՍԻՍ

Լային քանի մը թիւերուն մէջ հրաւիրած ըլլալով Մասիս հրատարակել Լուսինանց վերնագրով յօդուածը՝ դոր Ծերենց դըրկած էր իրեն, մեր մեծ պաշտօնակիցն պատասխան տուած էր անցեալ չաբաթ յայտնելով թէ Ծերենցի կողմէն այդպիսի յօդուած մը չըլկված չէ իրեն:

Մենք սաուգած ենք որ Ծերենցին այդ յօդուածն նախ Մասիսին տրված է և անոր խմբագրութենէ մերժվելէն ետքը Տփղիսու Փոյ են ղրկված է. բայց քանի որ Մասիս հակառակը կը պնդէ այսօր, մենք ալ չենք ծանրանար այս կէտին վրայ և իրեն միայն հետևեալ հարցումն ուղղելով կը բաւակաւանանք.

Մասիս որ ամեն չաբաթ եւրոպական թերթեր փնտռել կուտայ անոնց մէջ Լուսինան իշխաններուն և իշխանուհիին վրայօք տեղեկութիւններ գտնելու և թարգմանելու համար, ինչո՞ւ Լուսինանց տոհմին վրայ հրատարակված մէկ հայերէն յօդուածն իւր թերթին մէջ օրինակելու չհաճիր:

ԵՐԱՆԻ ԱՆՈՐ

Երանի անոր որ երեկոյները վերջին Դե-
կտեմբերին կը մնայ, վասն զի ժամը հէն առաջ
իւր տունը չի կրնար երթալ:

Երանի անոր որ կը պարտաւորուի էմին-
էօնիւին առջև 20 փարանոց մէթալիք տւերը:

Երանի անոր որ Տէր . . . Խին առջև
խոստովանանքի կը նստի:

Երանի անոր որ այս միջոցիս Սաքա-եօ-
քուշիէն կամ վեր կելլէ և կամ վար կիջնէ:

Երանի այն օրիորդին որ Ծ . . . էֆէն-
տիին ամուսինը պիտի ըլլայ:

Երանի անոր որ Պալըխ-բաղարէն նաւակ
մը նստելով ողջ առողջ Ղալաթեա կանցնի:
ԱՐԵԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

ԴԻՄԱԿԱՆՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ

ԸՆԴ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՌՈՒԹԵԱՄ
ՍԸՐ ՀԵՆՐԻ Օ. ԼԱՅԱՐՅԻ
ԴԵՍՊԱՆԻ ՄԵԾԻՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ

Ի Ն Պ Ա Ս Տ

ԴՊՐՈՑԱՍԻՐԱՅ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԻԹԱՏՐՈՆ ՎԵՐՏԻ ԲԵՐՍ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՐԵՎԱՆ ՅՈՒՆ 31/12 ՓԵՏՐ ԺԱՄԸ 41/2ԻՆ

ՏՈՄՍԱԿ ՄՏԻՑ

Դին 1 Օսմանեան ոսկի

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՈԶԵՐ

Ա.

Խորէն Դալֆայեան — Տիգրան Եռուսէթեան
— Ստեփան Ասլանեան — Յովհաննէս Տէրոյէնց —
Կարապետ Ս. Իւթիւճեան — Մկրտիչ Տիգրանեան
— Յովսէփ Շիշմանեան — Կարապետ Փանոսեան
— Յարութիւն Մէրեթ-Գուլի — Անտոն Հասունեան:

Լոյսի մէջ հրատարակեալ այլ և այլ ան-
ձանց կենսագրութեանցը հաւաքածուն է սա,
Գովաթեան տպարանէն ելած, մաքուր աւ-
պագրութեամբ 160 երեսով:

Կեդրոնատեղին է Ղուկասեան գրատունը
նաև կը գտնուի Լուսոյ գրատնեակը և ամեն
գրավաճառաց քով, և սուճի Պօղոս աղայի
խանութը, զին կէս արծաթ մէճիտ:

Ա Ձ Դ

Լոյսը ձեռքէ ծախուելէ զատ նաև կը
գտնուի հետեւեալ տեղերը:

Պահճէ-գաբու Սուճի Պօղոս աղայի խա-
նութը:

Եէնի-ճամի ճատտէսի Ղուկասեանի Գը-
րատունը:

Մահմուտ-փաշայի գլուխ թիւ 239, Եփ-
րեմ աղա Փափաղեանի Գրատունը:

Ղալաթիա Թրանվայի կայարանին կից
Բաղնիքին քով Ֆէսճիլին խանութը:

Օրթա-գիւղ Տէրէ-Էլի Սափրիչ Պ. Միրի-
ճանի խանութը:

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Վ. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Մ. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. ՍԱՐԸՆԱՆ

Կ. Պօլիս. Մէրճան չարչի Բիւլտի էֆ. խանի տակ թիւ 20.